

การปฏิรูปประเทศ

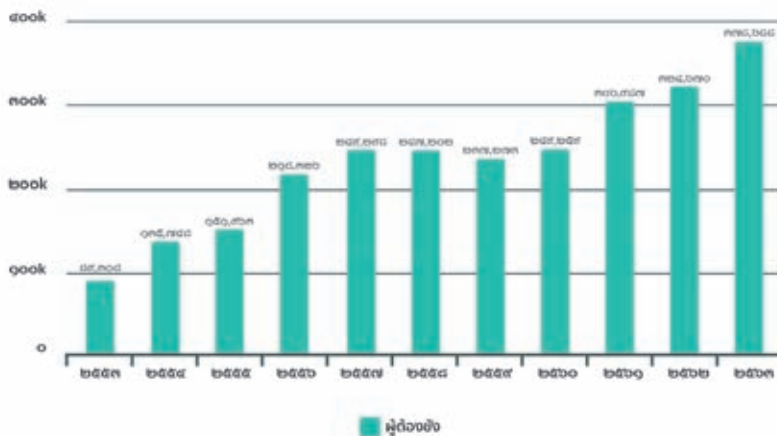
ด้านกระบวนการยุติธรรม :

การผลักดันการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม (ตอนที่ ๑)

สภาวะนักโทษล้นคุกหรือผู้ต้องขังล้นเรือนจำในประเทศไทยได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลจำนวนผู้ต้องขังตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ มีจำนวน ๘๘,๓๐๘ คน^๑ แต่ปัจจุบันปี ๒๕๖๓ มีจำนวน ๓๗๘,๖๘๘ คน ซึ่งนับว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ขณะที่ความจุปกติของเรือนจำไม่สามารถรองรับได้ ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหลังจากที่ศาลตัดสินลงโทษแล้ว คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งขณะนี้ มีจำนวนเรือนจำหรือทัณฑสถานทั่วประเทศไม่เพียงพอต่อการ

รองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ปัญหาผู้ต้องขังเกินอัตราความจุเรือนจำหรือนักโทษล้นคุก อันนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านความปลอดภัยเนื่องจากความแออัด งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานเรือนจำ และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำ รวมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง เช่น เรื่องสถานที่นอน อาหาร สุขภาพ และสุขอนามัย การทะเลาะวิวาทระหว่างนักโทษ เป็นต้น

สถิติจำนวนผู้ต้องขังปี ๒๕๕๓ - ๒๕๖๓

ที่มา : เว็บไซต์ของกรมราชทัณฑ์ <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

^๑ บุญสงค์ ทองอินทร์, น.บ.(มร.) น.ม. (มจร.) เนติบัณฑิตไทย ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

^๒ ปัจจุบัน (ปี ๒๕๖๓) มีจำนวนผู้ต้องขัง แบ่งเป็น ชาย ๓๓๐,๗๙๕ ราย และหญิง ๔๗,๘๙๐ ราย รวมทั้งหมด ๓๗๘,๖๘๕ ราย (สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓)

เมื่อปี ๒๕๕๕ ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน ในฐานะประธานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) ได้นำเสนอมาตรการในการลดความแออัดยัดเยียดในเรื่องจำโดยการหันไปใช้มาตรการทางเลือกแทนการใช้โทษจำคุกในเรื่องจำครอบครัวตั้งแต่การเบี่ยงเบนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงการใช้มาตรการทางเลือกในการลดโทษหรือนักโทษจำคุก การใช้มาตรการการปล่อยชั่วคราว การควบคุมในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ หรือการขยายการพักการลงโทษนั้น เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจของสังคม และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมและในการติดตามการหลบหนีก็ควรที่จะมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) มาใช้ประกอบด้วย

สำหรับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) นั้น ตามความหมายที่กำหนดไว้ใน “คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำความผิด” ซึ่งจัดทำโดย กรมคุมประพฤติ ได้กำหนดความหมายไว้ว่า “อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว” (Electronic Monitoring) หรือ “EM” หมายถึง อุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของผู้ถูกคุมประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่ง อาทิ การห้ามออกหรือห้ามเข้าบริเวณที่กำหนด โดยอาจกำหนดช่วงเวลาด้วยก็ได้ ซึ่งจะดำเนินการควบคุมกับมาตรการแก้ไขฟื้นฟู (กรณีอยู่ในความควบคุมของกรมคุมประพฤติ^๓)

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๐/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมี ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน เป็นประธานกรรมการฯ ได้มีการแต่งตั้งคณะ

ที่มา : Facebook ของศูนย์ควบคุมและสั่งการจราจร - บก.๐๒

อนุกรรมการวิชาการศึกษาสภาพปัญหาผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีนายนิติ จิตสว่าง อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นประธานอนุกรรมการฯ ได้มีการพิจารณาศึกษากรณีปัญหาดังกล่าว โดยได้มีข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังในเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้เครื่องพันธนาการ ดังนี้

๑. การใช้มาตรการทางเลือกแทนการใช้โทษจำคุกในเรือนจำตั้งแต่การเบี่ยงเบนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงการใช้มาตรการทางเลือกในการลดโทษ อาทิ การกำหนดให้ความผิดทางอาญาบางประเภทเป็นความผิดอันยอมความได้

๒. การยกเลิกการใช้โทษทางอาญาสำหรับความผิดอาญาบางประเภทที่มีฐานความผิดทางแพ่ง โดยกำหนดให้ใช้โทษอย่างอื่นแทนโทษทางอาญา

๓. การสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการชะลอการฟ้องสำหรับคดีอาญาบางประเภทในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการเพื่อเบี่ยงเบนคดีไม่ต้องเข้าสู่ศาลโดยมีเงื่อนไขในการคุมความประพฤติ หากผิดเงื่อนไขก็จะถูกฟ้องต่อไป

๔. การสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการคุมประพฤติสำหรับผู้กระทำความผิดทางอาญาให้มากขึ้นโดยการขยายหลักเกณฑ์และเงื่อนไข แต่เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจในระบบคุมประพฤติโดยนำเครื่องมือ Electronic Monitoring มาใช้

๓ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ บัญญัติว่า

“มาตรา ๕๖ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(๑) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(๒) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(๓) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะรับโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

๑.ลา

๑.ลา

๕. รัฐควรให้การสนับสนุนกรมคุมประพฤติให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการทำงานคุมประพฤติที่เพิ่มขึ้น

๖. การสนับสนุนให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดีในเรือนจำลดน้อยลง เป็นต้น

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ จึงได้รายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อคณะรัฐมนตรี^๔ โดยได้มีข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้เครื่องพันธนาการ โดยเห็นควรกำหนดแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาคความแออัดของนักโทษและผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ช่วงระยะเวลา คือ ช่วงที่ ๑ ระยะเวลาระหว่างการพิจารณาคดีก่อนศาลมีคำพิพากษา และช่วงที่ ๒ ระยะเวลาการภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาเด็ดขาดลงโทษให้จำคุก และได้กำหนดแนวทางและมาตรการแก้ไขการใช้เครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ รับทราบรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญา และข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้เครื่องพันธนาการ ตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ และให้แจ้งกระทรวงยุติธรรม สำนักงบประมาณ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุดทราบและพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญา ซึ่งปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวน โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐานเพียงด้านเดียวเพื่อพิสูจน์ความผิดโดยไม่ใส่ใจที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และปัญหาการกลับคำให้การของพยานบุคคล โดยกล่าวอ้างว่าพนักงาน

สอบสวนกระทำการโดยมิชอบ เช่น บันทึกรายการไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ชูเชิญ บังคับ หลอกลวง หรือทำร้ายบังคับให้จำเลยรับสารภาพ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดจุดอ่อนในการดำเนินคดีอาญา จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการสอบสวน การรวบรวมพยาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยในชั้นการสอบสวนพยานบุคคล หรือผู้ต้องหา ให้กระทำ ณ สถานที่ราชการในท้องที่ที่กำหนดไว้ เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอาจจะกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมก็ได้ และให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง การถามปากคำบุคคลดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน รวมทั้งให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนกำกับ ดูแล ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอย่างเคร่งครัด

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้เครื่องพันธนาการ เห็นควรกำหนดแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาคความแออัดของนักโทษและผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยการใช้มาตรการทางเลือกแทนการใช้โทษจำคุกในเรือนจำตั้งแต่การเปียงเบนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงการใช้มาตรการทางเลือกในการลดโทษ อาทิ การกำหนดให้ความผิดทางอาญาบางประเภทเป็นความผิดอันยอมความได้ การยกเลิกการใช้โทษทางอาญาสำหรับความผิดอาญาบางประเภทที่มีฐานความผิดทางแพ่ง โดยกำหนดให้ใช้โทษอย่างอื่นแทนโทษทางอาญา การสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการชะลอการฟ้องสำหรับคดีอาญาบางประเภทในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ เพื่อเปียงเบนคดีไม่ต้องเข้าสู่ศาลโดยมีเงื่อนไขในการคุมความประพฤติ หากผิดเงื่อนไขก็จะถูกฟ้องต่อไป การสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการคุมประพฤติสำหรับผู้กระทำผิดทางอาญาให้มากขึ้นโดยการขยายหลักเกณฑ์และเงื่อนไข แต่เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจในระบบคุมประพฤติ โดยนำเครื่องมือ Electronic Monitoring มาใช้ และรัฐควรให้การสนับสนุนกรมคุมประพฤติให้มากขึ้นเพื่อให้สามารถรองรับการทำงานคุมประพฤติที่เพิ่มขึ้น

(๖) ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ จะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางด้วยก็ได้

ฯลฯ

ฯลฯ”

^๔ หนังสือคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๒๐๒๐/๔ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ (คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ได้รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานในรอบ ๓ เดือน (เดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม ๒๕๕๔) หนังสือคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ที่ ยธ ๐๒๐๒๐/๔๘๓ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ (คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ได้รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานในรอบ ๖ เดือน (เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน ๒๕๕๕) และหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๔๐๕ (ลง) /๑๒๓๒๕ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ เรื่อง รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ

กลุ่มประเทศที่มีการใช้เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์

รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิ์ที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องหากระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดีในเรือนจำลดน้อยลง เป็นต้น

การดำเนินการขับเคลื่อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ กระทรวงยุติธรรมได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ. ๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๖ กรมคุมประพฤติได้มีการขับเคลื่อนในเรื่องนี้ โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างศาลกับกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการนำกำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราว (EM) สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีการดำเนินงานในภาพรวม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม ๒๕๖๒^๔ โดยมี “สถิติการใช้อุปกรณ์

อิเล็กทรอนิกส์ หรือกำไล EM สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราว รวมทั้งสิ้น ๘,๑๒๙ เครื่อง” ปรากฏตามแผนภูมิภาพที่แสดง

ข้อมูลการนำเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับนักโทษต่างประเทศและประเทศไทย

เมื่อพิจารณากลุ่มประเทศที่มีการใช้เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์แล้ว จะพบว่า หลายประเทศมีการนำเครื่องมือนี้มาใช้ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษเริ่มนำมาใช้เมื่อปี ๒๕๒๓ ประเทศออสเตรเลีย ปี ๒๕๒๕ ประเทศสวีเดน ปี ๒๕๓๗ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ปี ๒๕๓๘ ประเทศแคนาดา ปี ๒๕๓๙ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเบลเยียม และประเทศเยอรมนี ปี ๒๕๔๓ ประเทศสิงคโปร์และประเทศเกาหลีใต้ ปี ๒๕๔๖ ประเทศไต้หวัน ปี ๒๕๔๘ ประเทศอิสราเอล ปี ๒๕๔๙ ประเทศปานามาและประเทศโคลอมเบีย ปี ๒๕๕๒ ขณะที่ประเทศไทยเริ่มนำมาใช้ในปี ๒๕๕๗ ดังแผนภาพที่แสดง ■

(โปรดติดตาม..ตอนจบ)

สถิติการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือกำไล EM (ก.อ. - ก.อ. ๖๖๖๖)

รวม ๘,๑๒๙ เครื่อง

^๔ ข้อมูลจาก แผนเพจ เพชบุรี “สื่อศาล” เผยแพร่เมื่อ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.